

Nejednoznačný hrdina v podání Clinta Eastwoda

Jan Kolář

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Ústav animace a audiovize
akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan Kolář**
Osobní číslo: **K11418**
Studijní program: **B8209 Teorie a praxe audiovizuální tvorby**
Studijní obor: **Audiovizuální tvorba - Režie a scenáristika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **1. Teoretická část:**
Nejednoznačný hrdina v podání Clinta Eastwooda
2. Praktická část:
Audiovizuální dílo nebo tematický soubor
audiovizuálních děl, délka minimálně 10 min., režie

Zásady pro vypracování:

1. Teoretická část:

Rozsah práce: minimálně 15 normostran textu bez započítání obsahu, rejstříku a obrazových příloh.

Formální podoba: 1 ks v pevné vazbě s popisem na hřbetu i horní desce spolu s CD-R.

Dále 2 ks práce, které mohou být v kroužkové vazbě. Práci je třeba rovněž odeslat do knihovny UTB Zlín v elektronické podobě ve formátu pdf.

Pokyny k vypracování: prostudujte a analyzujte dostupné materiály z profesního hlediska a formulujte závěry a získané vědomosti.

2. Praktická část:

Výstupní dílo:

- 3 ks DVD ve formátu DVD-video (PAL) s graficky upraveným bookletem
- 1ks datového DVD obsahující: grafický návrh bookletu (PDF/AI, CMYK, 300dpi, texty v křivkách), návrh filmového plakátu formát 70 x 100cm (PDF/AI, CMYK, 300dpi, texty v křivkách)
- 1ks datového DVD obsahující: film ve formátu SD/HD v odpovídajícím datovém toku a kontejneru MPEG2 ve dvou verzích: 1) česká verze (české znění či titulky vypálené do obrazu), 2) anglická verze (anglické znění či titulky vypálené do obrazu)
- 3 ks technického scénáře v kroužkové vazbě a jeden výtisk dialogové listiny.

Všechny odevzdané materiály musí splňovat vnitřní technické normy AAV a musí být řádně popsány (jméno, název, logo fakulty, formát, rozlišení). Součástí celé práce budou rovněž vyplněné a předané formuláře pro OSA, NFA, Prohlášení autora bakalářské práce a podklady pro katalog FMK UTB ve Zlíně.

Na samotném nosiči CD-R odevzdejte v minimálním počtu 10 kusů obrazovou dokumentaci praktické části závěrečné práce pro využití v publikacích FMK. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 dpi, 250mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga texty v křivkách. V samostatném textovém souboru uveďte jméno a příjmení, login do portálu UTB, obor (ateliér), typ práce, přesný název práce v češtině i v angličtině, rok obhajoby, osobní mail, osobní web, telefon. Přiložte svou osobní fotografii v tiskovém rozlišení.

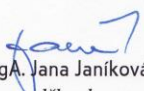
Rozsah bakalářské práce: viz. Zásady pro vypracování
Rozsah příloh: viz. Zásady pro vypracování
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/umělecké dílo

Seznam odborné literatury:

MONACO, James. Jak číst film. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01410-6.
BORDWELL, David. Dějiny filmu. Praha: AMU, NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007.
ISBN 978-80-7106-898-3.
BORDWELL, David. Umění filmu. Praha: Nakladatelství Akademie múzických umění v
Praze, 2011. ISBN 978-80-7331-217-6.

Vedoucí teoretické části: **Mgr. Lukáš Gregor, PhD.**
Ústav animace a audiovize
Vedoucí praktické části: **Mgr. Tomáš Binter**
Ústav animace a audiovize
Datum zadání bakalářské práce: **2. prosince 2013**
Termín odevzdání bakalářské práce: **14. května 2014**

Ve Zlíně dne 2. prosince 2013

doc. MgA. Jana Janíková, ArtD.
děkanka

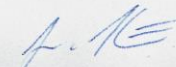

MgA. Pavel Hruša
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Ve Zlíně 30.3.2014

JAN KOLÁŘ

Jméno, příjmení, podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělččně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užití-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Slavný herec a režisér Clint Eastwood ztvárnil mnoho hlavních rolí, ale každý si jej pamatuje jako osamělého kovboje bez minulosti či drsného detektiva bez slitování, které se ale právě u kladných hrdinů očekává. Svoji práci se snažím o zanalyzování těchto dvou nejvýznamnějších a typických nejednoznačných rolí herce.

Klíčová slova:

Clint, Eastwood, charakter, postava, srovnání, analýza, herec, western,

ABSTRACT

The famous actor and director Clint Eastwood played many main roles and everyone remembers him as a lone cowboy with no past or rough detective without mercy, but that is just for the good guys expected. In my work I try to analyzing these two most significant and typical ambiguous roles of the actor.

Keywords:

Clint, Eastwood, character, comparison, analyse, actor, western

Děkuji Mgr. Lukáši Gregorovi za vedení mé práce, Kláře Lachmanové za podporu, mé rodině za to, že mohu vůbec studovat, a samozřejmě Clintu Eastwoodovi, na kterého se můžu dívat.

„V hloubi duše jsem rebel. Kdykoli mi někdo řekne, že trend je takový a takový, hned se vydávám opačným směrem.“

Clint Eastwood

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

1	ÚVOD	9
2	WESTERNOVÝ HRDINA.....	11
2.1	ZÁKLADNÍ ATRIBUTY	11
2.2	UVEDENÍ DO PROSTŘEDÍ.....	14
2.3	MINULOST POSTAVY	15
2.4	VZTAHY K POSTAVÁM.....	17
2.5	MILOSTNÉ ROMÁNKY	17
3	Z KOVBOJE NA DETEKTIVA	19
4	AKČNÍ HRDINA	21
4.1	ZÁKLADNÍ ATRIBUTY	21
4.2	UVEDENÍ DO PROSTŘEDÍ.....	23
4.3	MINULOST POSTAVY	24
4.4	VZTAHY K POSTAVÁM.....	25
4.5	MILOSTNÉ ROMÁNKY	25
5	ZMĚNA NA ZÁKLADĚ ČASU.....	26
5.1	VETERÁN DIVOKÉHO ZÁPADU	26
5.2	DRSNÝ MENTOR	29
6	ZÁVĚR.....	31
7	ZDROJE.....	32
7.1	POUŽITÁ LITERATURA	32
7.2	FILMOGRAFIE	32
7.3	INTERNET	33

1 ÚVOD

Během své dlouholeté filmové kariéry vytvořil Clint Eastwood desítky filmových rolí, které však jsou, jak při bližším pohledu zjistíme, kontinuálním variováním tří základních prototypů postav: leoneovského mlčenlivého samotáře – Muže beze jména, cynického misantropa Harryho Callahana a komického prostáčka Philo Beddoa.¹

Clint Eastwood se narodil 31. května 1930 v San Franciscu. Prošel povoláními jako dřevorubec, topič, či plavecký instruktor v armádě. V roce 1951 havaroval se stíhacím letounem v tichém oceánu cca 3 kilometry od pobřeží Kalifornie a sám bez pomoci doplaval až na břeh. Už to ukazuje, že do jeho známých drsných a mužných rolí dává hodně ze svého osobního života.

Díky známostem z vojenské základny Ford Ord v Monterey v Kalifornii se postupem času dostal do studia Universal, kde si zahrál pár malých epizodních rolí v běčkových filmech. Milníkem jeho kariéry bylo obsazení do úspěšného seriálu *Rawhide*, westernového žánru, kde hrál postavu Rawdy Yatese a stal se televizní hvězdou.

Právě na základě tohoto seriálu si ho všimnul italský režisér Sergio Leone a získal svoje první hlavní filmové role. Bylo to ve snímcích *Pro hrst dolarů* (1964), *Pro pár dolarů navíc* (1965) a *Hodný, zlý a ošklivý* (1966), známé spaghetti-westernové trilogie. Těmito rolemi Clint Eastwood jakoby nastolil svůj typický charakter westernových hrdinů. Hrdinů, kteří jsou kladní, ale plní záporných či nemorálních vlastností a motivací, odcizení od normální společnosti.

Další významnou etapou, kterou Eastwoodův typický charakter prošel, je série o detektivu Harry Callahanovi, počínaje snímkem *Drsný Harry*. Místo Muže beze jména se tu Clint Eastwood objevuje jako individualista, spírající se politické korektnosti, plný posedlosti a odhodlání dopadnout padoucha kontroverzními způsoby na hraně zákona.

V herecké tvorbě Clinta Eastwooda se samozřejmě najdou i snímky, kde jeho typické nejednoznačné hrdiny nenajdeme, ač se nějaké jejich prvky nevytratily. Mezi ty nejvýznamnější patří *Madisonské mosty* (r. Clint Eastwood, 1995) či dvojice komediálních filmů *Ni-*

¹ BÉBAROVÁ, Jana. Eastwoodovský hrdina. *Filmový časopis 25fps* [online]. 25. 5. 2010, [cit. 10. 2. 2014]. ISSN 1802-5714. Dostupné z: <http://25fps.cz/2010/eastwoodovsky-hrdina/>.

kdy neprohrát (r. James Fargo, 1978) a *Vždycky zvítězit* (r. Buddy Van Horn, 1980). Tato změna postavy měla hlavně důvody finanční a „odprošťovací“. Clint Eastwood si uvědomoval, že ho mají diváci po celém světě spojeni jen s jeho typickou postavou, kterou se tu zabýváme. Tudíž hledal role úplně z jiného soudku, aby nespadnul do jedné škatulky. Důvody finanční ho pak přivedly například do válečného filmu, *Kam orli nelétají* (r. Brian G. Hutton, 1968) nebo výše zmíněného páru filmů s Orangutanem, které měly největší komerční úspěch.

Nicméně zpět k jeho typickým rolím. Těchto dvou svých archetypů se až na výjimky tento herec drží až do sklonku své herecké kariéry. Ve snímku *Gran Torino*, jakoby hrdina Walt Kowalski ztělesňoval zestárlého Harryho Callahana, jenž dožívá život v klidném sousedství a místo svého koltu má schovaný v garáži luxusní vůz. Naopak ve snímku *Nesmiřitelní* vidíme Willima Munnyho jako zestárlého kovboje, jenž se žene na svou poslední misi, pro lepší život jeho dětí. Během svého tažení přemítá o svém životě a svých hanebných a nemorálních činech z minulosti lituje.

Ve své studii chci srovnat a zanalyzovat právě výše popsané typy charakterů, se kterými si každý Clinta Eastwooda spojuje. Moje analýza je založena hlavně na přímém sledování výše popsaných filmů a dalších významných děl jako např. *Cooganův trik*, který je brán jako mezník a přechod mezi westernovým a akčním hrdinou tohoto herce. Na konkrétních příkladech chci zanalyzovat základní atributy, jeho komunikaci a vztahy k postavám mužů a žen, jeho motivace a potřeby, vnitřní problémy.

2 WESTERNOVÝ HRDINA

Jak už bylo napsáno výše, Clint Eastwood je celosvětově znám jako drsňák z divokého západu, který místo slov tasí kolty. Jeho známý charakter se plně vyvinul v dolarové trilogii za pomoci režiséra Sergia Leoneho. Do celkového aranžmá postavy Clint Eastwood hodně mluvil a společně vytvořili postavu, která pak provázela jeho hereckou kariéru. Mezi další významné westerny tohoto herce patří *Tulák z širých plání* (1966), *Psanec Josey Wales* (1976), *Bledý jezdec* (1985) a *Nesmiřitelní* (1992), přičemž všechny tyto zmíněné díla i sám režíroval, a tedy měl nad svoji postavou neomezenou svobodu.

2.1 Základní atributy

Začněme základními atributy. Přesný věk není uveden, ale ve všech westernových filmech (vyjma *Nesmiřitelných*) se věk pohybuje na hranici třiceti a čtyřiceti let, bez ohledu na reálný věk Clinta Eastwooda.² Samotný herec se dosazoval do rolí mladších postav, či postav, které stáří neřešily, či je nikterak neomezovalo. Po celou kariéru právě až do filmu *Nesmiřitelní*, ten se stal jakýmsi mezníkem v tomto uvědomění. O pár let později Eastwood prohlásil: „V tomto konkrétním stádiu mé zralosti jsem cítil, že nadešla doba zaměřit se na postavy, co musí překonávat jiné překážky, než kdybych hrál mladšího třicátníka nebo čtyřicátníka“³.

Jeho postavy jsou taktéž velmi inteligentní, nejvíce v kontrastu se špinavými bandity, které dokáže snadno přelstít. Například v porovnání s postavou Tucem ve filmu *Hodný, zlý a ošklivý* jeho chytrost přímo vyniká a pomáhá mu nejen přežít, ale dojít až k pokladu.

Jeho tvář je atraktivní, neholená⁴, oči má typicky přivřené s upřeným pohledem. Už v dolarové trilogii na jeho tváři najdeme vrásky, ale i přesto na nás působí na vrcholu fyzických i duševních sil. Zároveň v nás budí dojem ostříleného, dozrálého muže, kterého zocelil těžký život. Mimika je velmi minimalistická, upřený výraz a trpké úsměvy nás pro-

² Ve filmu *Pro hrst dolarů* měl 34 let, ve snímku *Bledý jezdec* 55 let.

³ ELLIOT, Marc. *Americký rebel: Život Clinta Eastwooda*, České Budějovice: Karmášek, 2013. ISBN 978-80-87101-39-1, str. 247

⁴ Ve filmu *Tulák širých plání* se oholí až po příjezdu na scénu.

vází ve všech snímcích. Celé herectví je založeno na minimalismu, například ve filmu *Psanec Josey Wales*, ve scéně, kdy mu vyvražďují rodinu, ani nedokáže zakřičet a nechává „pouze“ trpící výraz, jakoby nechtěl překročit určitou mez emocí a nenechat se nachytat ve své lidskosti.

Eastwoodovský westernový hrdina je taktéž znám svoji nemluvností, jeho postava promluví, až když to je nutné a velmi spoře. Samotný herec u každého projektu pročítal scénáře a škrтал, co se dalo.

Gesta a pohyby postavy jsou velmi pomalé, až s jistou karikaturností a stylizovaností. Stačí kupříkladu scéna z filmu *Hodný, zlý a ošklivý*, kde Eli Wallach uniká na koni a Clint s klidným pohybem rukou, držící doutník, zapaluje doutnák děla a do Wallacha se trefuje. Taktéž na koni jej nevidíme jinak než pomalu cválat.⁵ Ani během přestřelek nevidíme žádné rychlejší pohyby, u jeho střelby jsou zapojeny nejrychleji samozřejmě ruce, ale tělo má buďto zapřené anebo střílí v klidné chůzi. Jeho postava se ani téměř nekryje. Tyto všechny aspekty dohromady vzbuzují vnitřní klid, jistotu a sebevědomí postavy.

Dobrym příkladem je finální scéna v *Pro hrst dolarů*, kdy Eastwood přichází na otevřenou scénu se skrytým kovovým štítem na srdci. Antagonista do něj pálí, Clinta sice zásahy odmrští, ale vzápětí se zvedá a se sarkastickými poznámkami kráčí dál. Poté ukáže svůj štít, tedy svůj tajný trumf, a vítězoslavně jej odhodí. Tímto gestem neodrovná jen diváka, ale i nepřítele samotného, ve kterém vzbudí do té doby nebývalou nervozitu. Ve filmu *Hodný, zlý a ošklivý* pro změnu s Eli Walachem nekrytě brázdí prázdnou ulicí zlikvidovat bandity, kteří na ně číhají v opuštěných domech kolem a mohou je kdykoliv zasáhnout. Musíme brát v potaz, že tady má co dočinění samotný scénář a westernové konvence, ale charakter Clintovy postavy to jen utvrzuje v její dominanci. Dalším příhodným příkladem je finální scéna stejného filmu, kde trojice hrdinů vstupuje do alegorické arény uprostřed hřbitova. Eli Wallach se potí a čeká nějakou nekalost, na oba se ohlíží. Lee Van Cleef zůstává takticky vzadu, aby měl oba na očích. Clint Eastwood jde doprostřed kruhu, zády k oběma padouchům a vůbec se neotáčí, jestli mu nehrozí kulka do zad.

⁵ Clint Eastwood byl alergický na koně, tudíž je v drtivé většině všech westernů mimo sedlo.

Co se týče dolarové trilogie, Aranžmá v podobě nízko naraženého klobouku zesiluje temnost a mystičnost postavy. Styl nasazení klobouku Clint Eastwood navrhl sám, Sergio Leone mu jej posléze schválil. *Eastwoodovy postavy vytvořené v Leoneho filmech se vyznačují novým stylistickým pojetím. Hybridní anglo-mexický kostým sestávající z ponča s antickými vyšívanými vzory (odkaz na starořímskou tuniku z předcházející vlny mytologických fantazií typu „meč a sandále“) a celkové moderní ustrojení podle modelu soudobé italské módy (džíny, kožená vesta, klobouk v evropském stylu) je nezbytnou komponentou herecké interpretace.*⁶ Známostí je, že Clint Eastwood je velmi pověřčivý a tak během celé dolarové trilogie svoje pončo nepral.

OBRÁZEK 1 – Clint Eastwood v typickém kostýmu z dolarové trilogie

Ekonomický statut je ve všech filmech plně totožný. Eastwoodovský hrdina je tulákem bez domova a k jídlu a pití se dostává za své služby a činy. I když je v dolarové trilogii základní motivací uzmut velké bohatství, základní potřeba zůstává stejná pro všechny jím ztvárněné postavy – svobodná existence bez jakéhokoliv omezení. S tím souvisí i statut jakési usedlosti, Eastwoodovský hrdina nezůstává na jednom místě déle, než je nezbytné. Pomineme-li *Usmířitelné*, kteří dostanou prostor později, všichni hrdinové po dosáhnutí cíle pokračují dál ve své nejasné pouti. I přesto si během filmu vytvoří sociální zázemí a některé vztahy mají na nadstandartní úrovni. Například ve filmech *Tulák širých plání*, *Psanec*

⁶ ELLIOT, Marc. *Americký rebel: Život Clinta Eastwooda*, České Budějovice: Karmášek, 2013. ISBN 978-80-87101-39-1

Josey Wales a *Bledý jezdec* nepřátele utiskovaných do jednoho odstraní, zlepšil místo pro život a Josey Wales má dokonce dívku - přesto mizí pryč.

Dalším atributem jsou schopnosti. U westernového hrdiny je přesná muška samozřejmostí a je to základní žánrová konvence, tudíž se jí nemusíme zabývat. Avšak zajímavé je pozorovat schopnosti čistě civilní. V těch už postava není zcela tak suverénní, a prakticky se stává průměrnou – lépe řečeno lidštější. Například *Psanec Josey Wales*, Když Josey tancuje s Laurou u ohně, zjišťujeme (a sám to přiznává), že tancovat vůbec neumí. Najednou se nám objeví druhá tvář, která ukazuje, že je tato postava vlastně normální člověk a dokáže ukázat i slabé stránky. A nemusíme zůstat jen u Joseyho Walese, v *Bledém jezdci* se Clintova postava Kazatele zapojuje do prací společně s osadníky. Během té vidíme, že v základní lidské činnosti Clint nijak neexceluje a potí se více, než když stojí proti drtivé přesile nepřátel. Připomenutí normálního zranitelného smrtelníka je i v *Hodný, zlý a ošklivý*, kde je Clint na kolenou, ve chvíli, kdy ho Eli Wallach vleče žíznivého pouští. Jinak řečeno - i takového hrdiny může skolit základní věc, jako je nedostatek vody.

A to nás přivádí k myšlence odolnosti (zdraví) a následné potřeby pomoci. Eastwoodova postava téměř o pomoc nežádá, až ji odmítá. V *Psanci Josey Walesovi* po finální přestřelce náš hrdina krvácí, avšak místo hledání pomoci nasedá na koně a odjíždí neznámo kam, v klidu, bez bolestivých grimas. V *Hodný, zlý a ošklivý* je sice ošetřován, ale byl sem dovezen téměř v bezvědomí. *Pro hrst dolarů* dokázal v zuboženém stavu zabít dva bandity a proplazit se městem až do rakve hrobníkovi, který ho sice odvezl do jeho doupěte, ale můžeme to brát, jako jakési splacení budoucího dluhu za vyčištění města. Eastwoodovský hrdina velice dbá na svém statusu chlapa, co si se vším poradí a nějaké větší zranění je stále jenom škrábnutí.

Jedním ze základních atributů jsou i zlozvyky jdoucí ruku v ruce se žánrem. Eastwoodovy postavy kouří, některé si bez doutníku nedokážeme ani představit (dolarová trilogie). Oblíbený drink je whisky, tvrdé pití pro chlapy divokého západu.

2.2 Uvedení do prostředí

U této problematiky je jasné, že chování okolí vůči eastwoodovské postavě je žánrová konvence westernu, než přímo její vliv. Clint Eastwood ji ozvláštňuje až svým prvním kontaktem.

Začalo to ve filmu *Pro hrst dolarů*, samotný a neznámý hrdina přijíždí vyprahlou krajinou do prázdné vesnice a před sebou vidí nespravedlnost, páchanou na místní rodině. Bandité berou matku od rodiny a vzpírajícímu se otci a synovi uštědřují sadistický políček. Bezbranní lidé jsou utlačováni a Clint Eastwood – Muž beze jména vše jen mlčky pozoruje. Až později se dozvíme, že onu rodinu zachrání.

Všechny filmy s Mužem beze jména, jakoby měly stejný vzorec uvedení postavy do prostředí. Jako neznámý osamělý poustevník přijede do jemu neznámého prostředí a okolními lidmi pohrdá, nekomunikuje s nimi, nezajímají jej, hledí si svého. Vtíravým lidem, nabízející mu nějaké služby, neodpovídá a ignoruje je do poslední chvíle. Zkrátka nedělá první krok.

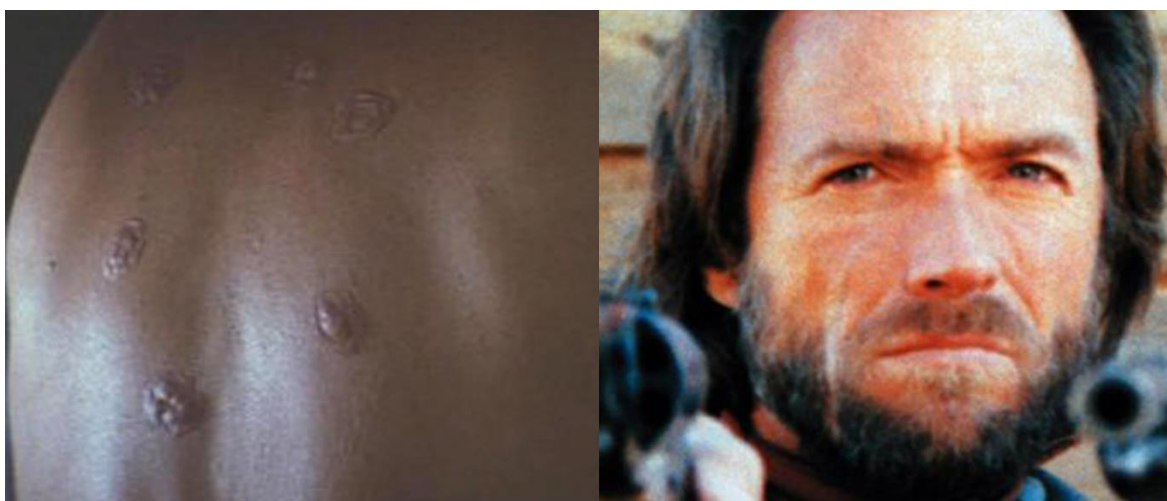
Ten dělají postavy jiné. Například ve filmu *Tulák širých plání* k němu po jeho příjezdu do městečka drze přistupuje žena pod záminkou seznámení, Clint Eastwood si nebere servítky, popadá ji za ruku a ve stodole ji znásilní.

Další filmy jako *Bledý jezdec* nebo zbytek dolarové trilogie nejsou výjimkou. Někdo může oponovat filmem *Psanec Josey Wales*, ve kterém má Clint rodinu a orá pole. Každopádně i tento film je postaven zcela stejně, jen s tím rozdílem, že na onu scénu „příjezdu do neznámého prostředí“ dojde až v polovině snímku.

2.3 Minulost postavy

Psanec Josey Wales na rozdíl od výše jmenovaných filmů zobrazuje právě onu „minulost“, která je v ostatních dílech jen symbolizována. V tomto případě minulost otce rodiny, vojáka a následného psance. Clint Eastwood je tu jako normální pracovitý otec, starající se o rodinu bez známek jakéhokoliv násilí. Avšak i v tomto filmu najdeme na jeho těle symbol minulosti – jizvu na obličeji.

Ve snímku *Bledý jezdec* je nám minulost taktéž ukázána v podobě jizev na zádech. Ve filmu se dozvíme, že mu jizvy udělal Maršál, kterému se na konci pomstí. I zbraň vytažená z uloženého boxu znamená, že minulost byla krušná.

OBRÁZEK 2 – *symbols minulosti, vlevo Bledý jezdec, vpravo Psanec Josey Wales*

V *Pro hrst dolarů* vše jasně vystihuje jedna replika ve scéně, kdy se ptá jím zachráněná rodina: „Proč to pro nás děláte?“, Clint odpoví, „Znal jsem někoho jako vy a nikdo jim nepomoh.“. Z toho je patrné že, jeho postavy minulost měly a v drtivém případě ne tak temnou, jak by se na první pohled zdálo. Význam výše zmíněné repliky můžeme vysvětlit jako ztrátu někoho milovaného z minulosti.

To opět potvrzuje myšlenku, že Clint nedělá první krok. Do jeho osamělosti a prázdnoty ho přivedla ztráta milovaných osob či sociálního statusu. Za kterou však může někdo jiný a jeho postava se s tím zkrátka musí naučit žít a smířit se. V některých filmech se o lidech, kteří mu onen život vzali, nedozvíme, v některých však ano a právě v těchto snímcích se Clintova postava vždy náležitě pomstí. Jde například o filmy *Bledý jezdec*, *Psanec Josey Wales* nebo *Tulák širých plání*⁷

S minulostí víceméně souvisí i jeho ignorace ve chvílích, když se mu nějaká postava svěruje o své trpké minulosti. Například ve filmu *Psanec Josey Wales* během vyprávění náčelníka, jak se jeho kmen dostal do války, usíná.

⁷ U *Tuláka širých plání* začaly spekulace ohledně konce filmu, kdy Tulák mizí v poušti jako duch. Dle kritiků a diváků to znamená, že to byl duch zabitého šerifa, který se svým vrahům ve filmu pomstil. Sám Clint Eastwood však prohlásil, že to je jeho bratr, ačkoliv to není ve filmu vůbec rozpoznatelné.

2.4 Vztahy k postavám

Eastwoodovský hrdina oplývá velkým smyslem pro humor. Nejen v dolarové trilogii najdeme plno ironických poznámek na adresu všech postav bez ohledu na pohlaví či postavení. Počínaje scénou v *Pro hrst dolarů*, kde postřílí pár kovbojů, kvůli urážce jeho koně. Nebo v *Psanci Josey Walesovi*, kde raněný mladík, o kterého se stará a chce ho dovézt k indiánům, řekne, že na něj nemusí brát ohledy. Wales mu hravě odvěti, jestli se nezbláznil, že na něho ohledy vůbec nebere. Peprné satiristické poznámky zkrátka ke Clintově postavě patří. A právě toto v divákovi vzbuzuje pocit jeho odstupu a nadhledu.

I přes tyto aspekty, je Eastwoodovský hrdina vyznačován svoji chladností až bezcitností, avšak není tomu tak úplně pravda. Je tu mnoho příkladů, kdy Muž beze jména pomáhá, ať už velkými či malými činy, jiným postavám bez ohledu na jeho potřebu v daném filmu. Například již zmíněná scéna z *Pro hrst dolarů*, kde Muž beze jména vrátil rodině matku a posílá rodinu do bezpečí. Ano, tento čin měl naštvat hlavního antagonistu, ale jeho základem je potřeba pomoci utlačovaným, tím spíš, že mu nikdo v minulosti nepomoh a ví jak je to těžké. Velmi symbolická je i scéna ve snímku *Hodný, zlý a ošklivý*, kde přikrývá umírajícího vojáka a dává mu potáhnout z doutníku dívajíc se na něj lítostným pohledem. A co taková pomoc rodině Laury Lee v *Psanci Josey Walesovi*, kde jim praktický opraví a postaví na nohy celý statek, či ještě předtím do poslední chvíle snažící se pomoci svému zraněnému spolubojovníkovi. Pod tvrdou slupkou hrubých rysů a vlastností je přeci jen eastwoodovská postava velmi citlivá než se na první pohled zdá.

Onen, na první pohled, chladný plášť zesiluje i fakt, že milostné vztahy jsou velmi upozaděny. Divák je zkrátka zvyklý, že filmový hrdina během svého překonávání překážek nějaké milostné vztahy má, ne-li dokonce láska není tím hlavním cílem. Tím, že je Clintovy postavy odmítají, vytváří se jakýsi mýtus necitlivého a chladného hrdiny.

2.5 Milostné románky

Jak již bylo řečeno, musíme mít na paměti, že filmy, kde Clint Eastwood hraje svůj typický charakter, mají pro milostné románky velmi malý prostor (např. *Bledý jezdec*, *Psanec Josey Wales*) nebo dokonce vůbec žádný (*Pro hrst dolarů*, *Hodný, zlý a ošklivý*). Dle slov Eastwooda samotného je to nejnudnější část filmu.

Vztahy k ženám jsou tu jasně definované, začněme prvním setkáním. Ze strany Eastwooda jde o sarkastické až flirtující pohledy playboye. U žen totální odpor a znechucení nad jeho

existenci. Jakoby z něj vyzařoval hulvát bez špetky morálky. Avšak s postupem děje a jeho skutky, kterými si vzbuzuje sympatie a ukazuje jimi jisté dobro, se označení „hulvát“ mění na „rebela“ a to ženské postavy velmi přitahuje a podléhají mu.

Jejich zájem Eastwood neopětuje. Když si něco začne, vztah je odměřený, cynický, neromantický a hlavně trvá velmi krátce. Ne však kvůli jeho chladnosti či bezcitnosti, jak se opět na první pohled zdá, ale právě naopak. Kvůli jeho uvědomění sebe sama. S takto drsnou a kočující postavou, živící se zabíjením padouchů, by žena nebyla v bezpečí. Můžeme klást otázky, že odmítá svazek, aby si udržel svoji nezávislost, každopádně i to je ukázka jeho ohledu. Jeho samotáři jsou neschopní splnit přání obou pohlaví a žena by s ním nebyla šťastná i v případě potenciální bezpečnosti.

Například ve filmu *Bledý jezdec* odmítá mladou dívku Megan z důvodu jejího mládí, to není nikterak neobvyklé. Avšak následně odmítá i její matku, ženu dobráckého zlatokopa, o kterém je přesvědčen, že je dobrý muž a dobře (o mnoho lépe než on) se o ni a Megan postará. Téměř totožné odmítnutí je i v *Psanci Josey Walesovi*, mladá Laura se Joseymu líbí a dokonce mu vyčaruje největší úsměv v celém filmu. Ale poté, co jí a její rodině zajistí klid, brzy ráno tajně odjíždí. Při odjezdu ho nachytá náčelník, kterému říká: „Až pojeděš do města, kup dámám nějaký šaty, jo? A pro Lauru Lee něco zvlášť hezkýho, aby to měla, až se na jaře vrátím“, zamyslí se, „A nebo to další jaro.“ Z této věty je patrné, že se s Laurou již nikdy neuvidí. Další replikou „Někdy se ti lepší smůla na paty, už jsem tu moc dlouho“ jen potvrzuje teorii, že jeho odjezd je hlavně kvůli bezpečí Laury a spol. Ale pozor, jak v *Bledém jezdcu*, tak v *Josey Walesovi* se přes tato odmítnutí s matkou i Larou vyspí. Tyto jednorázové sexuální akty jakoby zakrývaly jeho dobrácké motivace a tím nechávaly diváka v jeho prvotním postřehu, že je stále citu vzdorný tvrd'ák a ženy bere jako věc.

3 Z KOVBOJE NA DETEKTIVA

Film *Cooganův trik* (1969, r. Don Siegel) je známý pro svoji transformaci z westernového hrdiny na akčního. Clint Eastwood zde hraje zástupce arizonského šerifa, který je vyslán z širokých plání do velkoměsta New York, aby přivezl vězně Jamese Ringermana. Ten mu však uniká a musí jej znovu vystopovat a přivést zpět spravedlnosti. Během tohoto snažení se Clintova postava jménem Coogan seznamuje s prostředím velkoměsta. Je rozčarován z rychlosti velkoměstského života, složitými soudními procesy a setkává se s, jemu novými, úkazy, jako jsou drogová doupatá, pasáci, hippiee nebo i obyčejné hotely či jednání lidí.

*Když Clint Eastwood scénář předběžně přijal, postupně vytěsnil prvotní scénáristy Hermana Millera a Jacka Lairda, neboť neměl rád jejich verzi. Nahradila je řada scénáristů, kteří byli najati, aby učesali text k jeho spokojenosti. Jakmile se text setkal s mistrovým souhlasem, dalším mužem na odstřel byl Alex Segal, kterého po hercově intervenci nahradil Don Siegel.*⁸

Expozice Clintovy postavy začíná v typické koncepci. Coogan s odhodlaným výrazem projíždí pustou krajinou, hledajíc padoucha. Mlčíce a klidným krokem chodí po okolí a po nález části oděvu si je jist, kde se padouch ukrývá. V očekávání jeho vzdoru nasedá do svého džípu, šlape na plyn a kličkuje. Nechybí mu ani jeho obvyklá jistota, že jej zločinec netrefí a svoji chytrostí a nadhledem jej překvapí střelou mimo, na kterou ho nachytá. Poté už jen následuje „stylová“ hláška s typickým postojem a uštedřením políčku, kterou ukazuje svoji nadřazenost. Zapálení cigarety připomíná obvyklé zapalování doutníku Muže beze jména. Jediný rozdíl v typologii postavy od westernové je tedy pouze na základě časového určení. Místo koně jede hrdina autem a má nasazené sluneční brýle.

Změnu přímo na postavě vidíme již v kostýmu, ten jako kdyby ilustroval celou změnu z westernového hrdiny na akčního detektiva. Kovboje divokého západu tu symbolizuje klobouk a kožené boty, předzvěst Drsného Harryho v nás asociuje přiléhavý oblek.

⁸ ELLIOT, Marc. *Americký rebel: Život Clintů Eastwooda*, České Budějovice: Karmášek, 2013. ISBN 978-80-87101-39-1

OBRÁZEK 3 – Eastwoodův kostým ve filmu *Cooganův trik*

Změna charakteru se projevuje vztahy k ostatním postavám. Ke zločincům se Coogan chová stále stejně. Jedná s nimi sebevědomě, odhodlaně a neustále ukazuje svoji dominanci, mimo již výše zmíněný políček pažbou se tu objevuje i gesto odhození a zašlápnutí cigarety před zločincem.

Velká změna nastává ve vztazích k autoritám, westernový hrdina víceméně respektoval racionální kladné vůdce. Například velitele obrany mostu v *Hodný, zlý a ošklivý* a třeba indiánského náčelníka z *Psance Josey Walese* (ač s počátečním odstupem). V tomto filmu však nastává obrat. Například, když se přes jasné vysvětlení nutných kroků dle šéfa policie McElroye vydá pro vězně na vlastní pěst a po následném věžňově útěku se dokonce vydává za policisty.

Právě šéf policie McElroy je ve filmu ztělesněním rychlého stylu života velkoměsta. Neustále zvedá telefon, komunikuje s více lidmi najednou, nemá špetku volného času. Jaký to kontrast se srovnáním typického klidu Eastwooda z vyprahlé krajiny.

Další velkou změnou jsou tu vztahy k ženám. Westernový hrdina ženy v zásadě téměř ignoroval a maximálně je počastoval pár pohledy playboye. V prvních kontaktech vynechával emoce a číšel z něj nezájem. V tomto filmu se nezdráhá ženu mile pozdravit, obléct ji kabát či vzít kabelku a hlavně s ní konverzovat jako sympatický muž se zájmem a humorem. Jiným než s uštěpačným rejpaním na jejich adresu. Na druhou stranu, v otázce sexu tu vše zůstává při starém, tento akt je stále jen pomyslným zářezem na pažbě.

Cooganův trik je ve výsledku pomalým převlékáním volného kabátu Muže beze jména do přílehavého saka Harryho Callahana.

4 AKČNÍ HRDINA

Clint Eastwood nastolil v akčních filmech archetyp drsného detektiva, který udělá doslova cokoliv, aby dopadl zločince a dohnal ho ke spravedlnosti. Cokoliv v tomto případě znamená i jednání za hranicemi zákona. V době, kdy natáčel prvního *Drsného Harryho*, měla jeho hvězda již velkou váhu a tak si dovolil vybírat samotné scénáře, které si pak upravoval k obrazu svému. Vybíral si též režiséry, a to právě takové, jež mu museli tolerovat jeho režijní sklony a jím pojatou postavu. Mezi takové režiséry patřil hlavně Don Siegel, se kterým spolupracoval na pěti filmech. Velkou váhu jeho zásahů do režie ukazuje příklad konce filmu *Drsný Harry*. U něj se Clint Eastwood a režisér Don Siegel doslova hádali, zda má na konci jeho postava odhodit policejní odznak či nikoliv. Mezi nejvýznamnější filmy s tímto typem charakteru patří celá pentalogie o Harry Callahanovi. *Drsný Harry* (r. Don Siegel, 1971), *Magnum Force* (r. Ted Post, 1973), *Násilník* (r. James Fargo, 1976), *Náhly úder* (r. Clint Eastwood, 1983) a *Sázka na smrt* (r. Buddy Van Horn, 1988).

4.1 Základní atributy

Věkem se náš hrdina pohybuje opět ve zralých letech, otázka stáří tu nicméně padá až v posledním dílu, kde logicky náš hrdina zestárnul. Oproti westernovému hrdinovi je Harry Callahan hladce oholen, má objemně načesaný účes a nosí přiléhavý oblek, při slunném počasí nosí moderní černé brýle. Oproti westernu se o sebe o mnoho více stará, či si na tom dokonce nezakládá. Například ve scéně, kdy postřílí bankovní lupiče, lamentuje nad špinavými kalhotami od krve. Pod sakem má revolver Magnum, který označuje za nejsilnější zbraň na světě.⁹

Jeho výrazy mají větší škálu, nicméně je nejčastěji zamračen nebo soustředěný, má až rebelující až vyčítavý pohled. Gesta už nejsou tak pomalá a najdou se zde scény, kde Harry

⁹*Drsný Harry používá Revolver Smith & Wesson Model 29 v ráži 44. magnum a to se šestipalcovou a v některých scénách s osmipalcovou hlavní. Pravdou je, že v roce 1970 byl silnější náboj pouze 454. casull, nicméně první zbraň této ráže se začala komerčně prodávat, až o deset let později, takže Harryho tvrzení je pravdivé.* - ČSFD: Drsný Harry. In: [online]. [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/8378-drsny-harry/zajimavosti/?type=film>

běhá, avšak v případech, kde to je bezpodmínečně nutné. Samotná střelba je v zapřeném postoji a hrdina se taktéž víc kryje. Avšak podobnost s westernovým hrdinou tu zůstala. Ve chvíli, kdy náš hrdina vycítí, že je zločinec v koncích, opět nastoluje svůj vnitřní klid s nadhledem a pomalu si pro něj dojde.

OBRÁZEK 4 – Harry Callahan v typickém výrazu a kostýmu, snímek *Drsný Harry*

Ekonomický status se pohybuje na úrovni střední třídy, náš hrdina má hodnost inspektora, má vlastní auto, jídvá ve fast foodech a restauracích. Byt má skromně vybavený, ale odpovídající průměru. Na rozdíl od westernových filmů, náš hrdina zde finance vůbec neřeší a nemá s nimi sebemenší problém.

Základní schopnosti jsou totožné s westernovým hrdinou – přesná a účinná střelba. Harry Callahan je několikanásobným vítězem tamní pistolové soutěže policejního oddělení a na této pověsti si zakládá s důrazem na svoji zbraň, kterou bere jako pomyslný prostředek ke konání dobra. Vše vystihuje slavná scéna z *Drsný Harry*, kde Harry po jím překažené loupeži míří na postřeleného zloděje a promlouvá k němu: „Tohle je Magnum 44, nejlepší pistole na světě, která ti rozstřílí hlavu na cucky. Tak se radši sám sebe zeptej: ‚Je dneska můj šťastný den?‘ Je nebo ne, hajzle?“¹⁰.

Další věcí, odlišující se od westernu je, že Eastwoodův Harry již není tak neotřesitelný jak tomu bylo u westernových postav. V *Drsný Harry* je situace, kdy Harry špehuje oknem domácnost, všímají si jej sousedé a začínají ho bít. Harry je bezbranný a zachrání jej až

¹⁰ V anglickém znění: „This is a .44 Magnum, the most powerful handgun in the world and would blow your head clean off. ... you've got to ask yourself one question: ‚Do I feel lucky?‘ Well, do you, punk?“

jeho kolega Chico. U této problematiky musíme zmínit taktéž *Cooganův trik*, ve kterém dostane Coogan ránu do hlavy a uteče mu vězeň, kterého převážel.

4.2 Uvedení do prostředí

Drsný Harry se objevuje na scéně s noblesou sobě vlastní, sebevědomým krokem, se slunečními brýlemi, mnohdy za přihlížení ostatních, kteří si jeho význam pro San Franciskou policii uvědomují. Označení „slavný Harry Callahan“ se v sérii několikrát objeví. Kolegové a přátelé k Harrymu vzhlíží a berou jej s velkým respektem, ne ani kvůli jeho vystupování, ale kvůli jeho jasně vyhrazeným postojům a činům aneb pořádek za každou cenu. Proti tomu, kvůli stejnému důvodu je neoblíbený u nadřízených.

Nadřízení tu zastupují byrokratický systém, který Harryho postava striktně odmítá, kvůli jeho zbytečné složitosti a dle něj velkými ohledy k podezřelým. Ve filmu *Drsný Harry* se nacházíme v situaci, kdy vrah Scorpio drží mladou dívku neznámo kde a postupně jí dochází kyslík. *Šlo mu (Harrymu) jen o to, aby našel oběť, dívku, kterou v životě neviděl, ale před očima se mu všechno rozpadalo. Všichni se mohli zbláznit vůči ohledům k obviněnému, ale co se starat o oběti.*¹¹ A právě zde se nachází společný znak Harryho a Muže beze jména. Avšak zatímco westernový hrdina postřílí padouchy a v klidu odjíždí ze scény, Harry to tak jednoduché nemá. Dané prostředí, v tomto případě velkoměsto zasažené do současnosti, zkrátka respektuje presumpci nevinny a spravedlivý soudní proces i přes jasnou vinu zločince. Harry Callahan proto udělá na konci první dílu série symbolické gesto, po zastřelení Scorpie, vhodí svůj policejní odznak do vody. Jak již bylo výše zmíněno, Clint Eastwood se hádal s režisérem snímku Donem Seigelem o tom, zda tak má učinit. Pro herce to znamenalo, že detektiv rezignuje, přijímá porážku a to bylo jasně v rozporu s jeho typickým charakterem. Režisér oponoval tím, že to znamená nesouhlas se systémem, s čímž nakonec Eastwood souhlasil.¹²

¹¹ *The Eastwood factor* (r. Richard Schickel ; USA; 2010)

¹² Zprvu se Clint Eastwood rozhodnul, že odznak neodhodí a tak byla vyrobena pouze jedna kopie, avšak v den natáčení dal herec režiséru Donu Siegelovi za pravdu a měl tak jediný pokus na to, aby scénu s odhozením odznaku zahrál. – ELLIOT, Marc. *Americký rebel: Život Clintů Eastwooda*, České Budějovice: Karmášek, 2013. ISBN 978-80-87101-39-1

Proč se říká postavě Drsný Harry, je nastíněno v prvním díle. Objevují se zde dvě vysvětlení. První se dozvíme, když se jeho kolega Chico Gonzalez zeptá na důvod policisty a ten mu na to odpovídá: „Harry je známý jedním, nemá oblíbence. Nikoho nesnáší: Anglány, Iry, Židáky, Taliány, negry, bílý i žlutý“. Poté mu sám Harry říká, že jeho přezdívka vznikla z důvodu, že je přiřazen ke každé podřadné práci, které se u policie naskytne. To ostatně potvrdí sám Chico, když se Harry dozví, že musí předat výkupné hlavnímu antagonistovi snímku. Chico kapitánu sdělí: "Proto mu říkají Drsný Harry. Vždycky vyliže největší sračky."

První díl pentalogie byl označen kritikou jako fašistický film, ale druhý díl ukazuje, že Harry není až tak bezcitný a nemorální jak se na první pohled zdá. Jeho postava, ač je vůči záporákům sadistická, nepřekročí určitou mez a stále se drží ve sféře kladného hrdiny. Ve filmu *Magnum force* stojí proti tzv. tajné policii Death Squad, která postupně vyvraždí známé kriminálníky bez soudu. Mají stejnou motivaci jako Harry - avšak plní ji za cenu vražd nevinných svědků a oběti nejsou jen vrazi, ale i ilegální obchodníci, kteří Harryho kodex „oko za oko“ nesplňují. Harry má možnost volby, přidat se k jednotce, avšak přijímá současný systém, i přes jeho nedostatky, proti kterým celou sérii brojí. Ke konci filmu celou jednotku včetně jejich šéfa pozabíjí. Je nemilosrdný a nevykazuje žádné zaváhání nebo lítosti v jejich zabíjení.

4.3 Minulost postavy

Drsný Harry má stejně nejasnou minulost, jako jeho westernová obdoba. Filmy jí dodávají velmi malý prostor obsažený v pár symbolech a replikách. Po pár minutách filmu však cítíme, že Harry prožil život dle stejného vzorce. A to, že měl veselou minulost, o kterou záhy přišel, aby se posléze zocelil v rázného a neoblomného hrdinu, jak ho známe.

V *Drsném Harrym* se dozvídáme o jeho ženě, ta byla zabita opilým řidičem. Jeho ženu vidíme taktéž na fotografii v jeho bytě v dalším dílu *Magnum Force*. Dotazy postav na to, zda je ženat s nelibostí neguje a vykládá o nich s patřičným smutkem. Dále o jeho minulosti víme, že sloužil nějakou dobu v armádě. V *Magnum Force* Harryho přítel Charlie McCoy říká: "Měli jsme radši odsloužit 20 let u pěchoty“. V díle *Sázka na smrt*, má na stolku hrnek kávy s logem United States Marine Corps Seal, jenž teorii potvrzuje.

4.4 Vztahy k postavám

Harry Callahan je oproti westernovému hrdinovi více upovídaný a sdílnější. Je tu opět prvotní odstup, ale s postavami jedná víceméně na rovinu a slušně. Když mu v *Drsném Harrym* přidělují partnera, Harry je rozhořčen a nesouhlasí. Avšak postupem času ho bere jako sobě rovného a dokonce ho přes zákaz kapitána povolá do služby, aby ho doprovázel autem během jeho předání výkupného. Tato sdílnost je motivována dopadením zločince, v prostředí velkoměsta s daným systémem pravidel musí Clintův individuální styl mírně ustoupit.

4.5 Milostné románky

Milostné aféry v akčních filmech se až od těch westernových tolik neliší. Drsný Harry o ženy nemá zájem, nesnaží se o ně, avšak je ani neodmítá. Ve snímku *Magnum Force* si u něj atraktivní žena doslova říká o sex větou „Co musí holka udělat, aby se s váma mohla vyspat?“, Clint ji na to sebestjistě a s úsměvem odpovídá, že stačí zaklepat na dveře. Těsně před milostným aktem pak prohlíží jeho společnou fotku se zesnulou manželkou, jako připomenutí minulosti, která už není a on musí dál, dál jiným směrem. Před samotným sexem je cítit odstup a uvolněná atmosféra jednorázového charakteru bez zbytečných citů.

V *Magnum Force* je taktéž scéna, kdy se jej rozvedená manželka jeho přítele ptá, proč se ji nikdy nepokusil získat. Harry jen zachová svůj mlčící výraz bez odpovědi. O důvodu reakce můžeme spekulovat, nejpravděpodobnější varianta se jeví, že manžel ženy byl jeho přítel a Harry nechtěl zničit něco, o co sám bolestivě přišel. Jeho postava zkrátka přijímá úděl a nikterak ho nesdílí s ostatními.

5 ZMĚNA NA ZÁKLADĚ ČASU

Vžil se do povědomí diváků jako postava, od které se již očekává určitý typ chování. Jediné, co se mění, je jeho věk. Zatímco na začátku kariéry hrál neústupné tvrdáky, které nic nerozhází (*Pro pár dolarů navíc, Drsný Harry*), posledních dvacet let byl veteránem, který už má své chyby a slabiny (*Nesmiřitelní, Dokonalý svět, S nasazením života*), až se nakonec dopracoval do role mentora (*Million Dollar Baby, Gran Torino*). Těžko říct, jestli by se to stalo bez Dona Siegela.¹³

5.1 Veterán divokého západu

Představme si, že po skončení dolarové trilogie se Muž beze jména pár let potácí divokým západem, postupně si vyřizuje účty s padouchy a následně najde ženu, která ho celého změní. Tak se usadí, schová své kolty, přestane pít a stává se otcem rodiny, bohužel ona vysněná žena postupem času umírá a on jako napravený člověk bez špetky násilí chce zajistit své děti, aby prožili o mnoho lepší život bez potřeby plného bubínku v pistoli. A právě v té chvíli začíná oscarový film *Nesmiřitelní* (r. Clint Eastwood, 1992).

*Příběh stárnoucího hrdiny, který se jako bývalý pistolník a zločinec vydává za vypsanou odměnou je nejen demýtizujícím obrazem Divokého západu i westernového žánru obecně, ale také nabouráváním diváckých představ o dokonalém a ideálním hrdinovi jako zastánci dobra a spravedlnosti. Munny je skrze proměny svého sociálního postavení (z farmáře zpět k lovcům lidí, z ochránce utlačovaných ke mstiteli) nejvíce nejednoznačnou westernovou postavou.*¹⁴

Avšak stále tu zůstává podobnost s westernovými postavami, ve kterých Clint hrál v minulosti. Je to jakési uzavření jeho kariéry v tomto žánru. Postava Williama Munnyho je ve filmu symbolicky exponována ve chvíli, kdy kope hrob své ženě – tudíž připomínka samotáře, který něco ztratil, sám se na scéně objeví, sám zmizí. Jednou ze základních mo-

¹³ PYTLOUNOVÁ, Eva. Clint Eastwood v režii Dona Siegela. *Filmový časopis 25fps* [online]. 25. 5. 2010, [cit. 24. 3. 2014]. ISSN 1802-5714. Dostupné z: <http://25fps.cz/2010/clint-eastwood-v-rezii-dona-siegela/>.

¹⁴ ŠVÁBENICKÝ, Jan. Tuláci a psanci. *Fantom* [online]. Duben 2007, [cit. 28.3 2014]. Dostupné z: <http://old.fantomfilm.cz/?type=article&id=482>

tivací jsou i peníze, avšak zde podobnost končí, peníze jsou totiž určeny pro jeho děti, aby měli lepší možnosti do života.

Co se dále liší je samozřejmě jeho věk a s ním spojené celkové schopnosti. Will Munny je starý muž kolem šedesáti let.¹⁵ Jeho tvář je vráscitá, neoholená a již není tak schopným střelcem, čímž se v mladších rolích vyznačoval. Neumí ani pořádně nasednout a zkrotit svého koně, což je u westernového hrdiny nepřijatelné. Po úvodních titulcích následuje scéna, kde Will s dětmi rozděljuje čuníky v ohradě. Tato chvíle ukazuje, že se z kdysi neotřesitelného hrdiny stal starý sedlák, který padá k zemi během práce s dobytkem.

OBRÁZEK 5 – Clint Eastwood jako Will Munny ve filmu *Nesmířitelní*

Minulost postavy je tu největším rozdílem a prakticky důvodem, proč se tento film stal kultovním. Will Munny je bývalý zabiják, který neznal slitování. Mimo jiné byl velkým alkoholikem a vedl nezřízený život. Ve filmu se postupem času dozvíme, že zabíjel lidi z důvodů, jako je švindlování v kartách či urážky bohatého člověka. Nejvíc nás však šokuje, že zabíjel i nevinné lidi včetně žen a dětí. Pro tuto minulost je obecně znám a slepí obdivovatelé starého divokého západu jej až nepřímo oslavují (ve filmu symbolizováno mladým Schofield Kidem).

Jeho pomyslným lékem se stala neznámá žena Claudia, do které se zamiloval, vzal si jí a měl s ní dvě děti. Přestal pít a odložil zbraň, stal se napraveným člověkem, milujícím otcem rodiny. Jaký to paradox, když vezmeme v potaz, že Eastwoodovský hrdina milostné

¹⁵ Herci bylo v době natáčení 62 let

románky vždy odmítal. William v tomto snímku odmítá i svůj obvyklý „zářez na pažbě“, a to sex s prostitutkou, ke které je velmi milý. Tuhle otázku milostných vztahů můžeme brát jako alegorické zestárnutí a uvědomění mladších Eastwoodovských hrdinů, kdyby jejich filmy dál pokračovaly.

Velkou změnou charakteru je otázka svědomí a soucitu. Po smrti Claudie sílí tlak na Willovo svědomí, které mu nedává spát. To se stupňuje během jeho mise, kde si připomíná strašnou minulost. Partnerovi Nedovi se neustále svěřuje o obličejích mrtvých lidí, které toho času zabil, další rozdíl například oproti Muži beze jména. Clintova postava si zde uvědomuje otázku smrti, polemizuje o hodnotě a pomíjivosti života. Smrti se v tomto filmu bojí, což jasně ukazuje scéna, kde blouzní s horečkami. Soucit vidíme u jím postřeleného kovboje, který žadoní o vodu a Munny mu ji dopřeje.

Právě ve scéně, kde Munny a spol. přepadnou rančery a zabijí jeden ze svých cílů, Munny cítí neuvěřitelné nechutenství a výčitky. Tentokrát si plně uvědomuje, že někomu vzal život a přemítá. V této myšlence podporuje i mladého Schofield Kida, aby se nestal něčím tak špatným, jako byl on sám. Jeho hrdina bere v potaz vážnost jeho počínání a napáchané škody.

Podobně jako z Joseyho Walese i z Munnyho udělá pokřivený zákon, zastoupený zkorumpovaným šerifem a jeho přísluhovači, společenského vydědence – psance, který oproti Walesovi svůj boj se soupeřem vyhrává. Podobně jako cizinec v Tulákovi ze širých plání přijíždí zpytovat svědomí města a potrestat porušování společenského řádu a morálních hodnot.¹⁶ I přes tyto myšlenkové pochody se však vrací starý nepřemožitelný hrdina s uhrančivým pohledem a přesnou muškou, který v jednom okamžiku odpraví pět ozbrojených chlapů. Tento obrat je způsoben klasickou motivací msty za umučeného přítele.

Sečteno a podtrženo, postava Williama Munnyho je obrazem zestárlého Muže beze jména, který došel do fáze, kdy si uvědomuje váhu života. Jeho hříšná minulost v tomto případě působí jako alegorie ničím nesvázaného života plného odmítání sociální interakce a bezmyšlenkového odstraňování padouchů.

¹⁶ ŠVÁBENICKÝ, Jan. Tuláci a psanci. *Fantom* [online]. Duben 2007, [cit. 28.3 2014]. Dostupné z: <http://old.fantomfilm.cz/?type=article&id=482>

5.2 Drsný mentor

Film *Gran Torino* (r. Clint Eastwood, 2008) se dá označit jako „Drsný Harry v důchodu“. Charakter drsného detektiva zestárnul a řeší již jiné problémy, než honění se za padouchy. Hlavní hrdina Walt Kowalski je zapšklý patriot, veterán Korejské války, ve které zažil krvavé bitvy.

Už při expozici nikoho nepřekvapí, že film začíná na pohřbu jeho ženy. Eastwoodovský hrdina je tu opět zobrazen po ztrátě milované osoby. Ve svém domě bydlí se svým psem Daisy a volný čas tráví na verandě s lednicí plnou piva či v garáži, kde má veterána Ford Gran Torino. Kowalski je víceméně sám i na konci filmu, kdy se vydá proti asijskému gangu, tentokrát však končí mrtev¹⁷.

OBRÁZEK 6 – Clint Eastwood ve filmu *Gran Torino* s typickým mrzutým výrazem

Společným znakem s Drsným Harrym je až téměř fašistické vzezření, Walt bydlí v nebezpečné čtvrti, kde je plno Asiatů, ale taktéž se tu objevují gangy černochů a Mexičanů. Všemi těmito rasami opovrhne a neváhá je nezdvořile (či za pomoci plně nabitě zbraně) poslat k čertu, zkrátka nemá rád nic. I poté, co se se sousední asijskou rodinou spřátelí, nešetří s rejpavými poznámkami. Z jeho chování stále cítíme odstup, Eastwoodovým po-

¹⁷ Eastwoodovy postavy zemřely v celkem třech filmech, další jsou *Honky Tonk Man* (r. Clint Eastwood, 1982) a *Oklamaný* (r. Don Siegel, 1971) – zdroj: ELLIOT, Marc. *Americký rebel: Život Clinta Eastwooda*, České Budějovice: Karmášek, 2013. ISBN 978-80-87101-39-1

stavám vlastní. Taktéž je frustrován morálkou současné doby, u vnučky ho rozpálí krátké tričko či piercing, iritován je i mladistvými neprojevujícími úctou ke starším.

Navzdory tomu má v nitru zakořeněno, pomáhat slabším a dát padouchům co proto. Jakmile vidí, že má Theo či Sue ze sousední asijské rodiny problém, včas zakročí a pomůže jim. Samotného Thea si pak bere jako mentor pod záminkou odčinění pokusu o krádež jeho auta. Avšak pravá motivace je vychování dobrého následovníka na rozdíl od materialisticky založených synů s rodinami, kteří čekají na jeho smrt a následné dědictví.

Walt Kowalski, podobně jako William Munny z *Nesmiřitelných*, zpytuje své svědomí a neopouští ho myšlenky na chlapce z korejské války, jehož zastřelil bezbranného při pokusu se zachránit. Walt tedy bere jako symbolické vykoupení, když se postaví proti ozbrojenému gangu na konci filmu. Zestárlý drsný detektiv Harry Callahan se stal mrousem, otráveným sestupující morálkou současné doby, uvědomujíc si svou nemohoucnost s tím něco udělat.

6 ZÁVĚR

Clint Eastwood ztvárnil šedesát jedna rolí a dvacet šest rolí si zahrál pod svojí režijní taktovkou. I přes velké množství postav, které ztvárnil, zůstane v podvědomí veřejnosti navždy osamělým kovbojem divokého západu a drsným detektivem z velkoměsta. A přes všemožné označení jako nemorální, chladný či nejednoznačný charakter zůstává stále hrdinou kladným.

Celkový pocit antihrdiny pramení na základě velmi důrazného až sadistického chování k záporným postavám a nemluvné uzavřené povahy s minimem kladných emocí vůči ostatním charakterům.

Jeho postava nikdy neudělá první krok ke konfliktu a je k němu dostatečně vyprovokována. Milostné vztahy a celkově sociální život neodmítá z důvodu absence citu, ale kvůli nepříjemné minulosti a stylu života. V jádru je Eastwoodovský hrdina uzavřený člověk, co v sobě dusí špatnou minulost a přijímá svůj úděl vyhnance či mstitele. Utlačovaným a čestným postavám vždy pomůže a objeví se v něm i kus soucitu. To vše pod obalem drsného chlapa, co pije whisky, kouří, odplivává si, má přesnou mušku a nikdy si nestěžuje na svůj život, i když na to má plné právo.

Dle mě celý popis Eastwoodovského hrdiny vystihuje replika z filmu *Magnum Force*, ve scéně, kdy Harryho navštěvuje sousedka. Harry jí otevírá dveře svého zhasnutého bytu a žena se ptá: „Ty žiješ ve tmě?“. Harry Callahan ji odpoví „Člověk někdy ve tmě pozná lepší lidi“.

7 ZDROJE

7.1 Použitá literatura

- [1] BÉBAROVÁ, Jana. Eastwoodovský hrdina. *Filmový časopis 25fps* [online]. 25. 5. 2010, [cit. 10. 2. 2014]. ISSN 1802-5714. Dostupné z: <http://25fps.cz/2010/eastwoodovsky-hrdina/>
- [2] BORDWELL, David a Kristin THOMPSON. *Dějiny filmu*. Praha: Akademie múzických umění, 2011. ISBN 978-80-7331-207-2.
- [3] CARLSON, Michael. *Clint Eastwood*, Harpenden: The Pocket Essential, 2002. ISBN 1-903047-81-1
- [4] CORNELL, Drucilla. *Clint Eastwood and Issues of American Masculinity*. New York: Fordham University Press, 2009.
- [5] ELLIOT, Marc. *Americký rebel: Život Clintů Eastwoodů*, České Budějovice: Karmášek, 2013. ISBN 978-80-87101-39-1
- [6] MONACO, James. *Jak číst film*. Praha: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01410-6.
- [7] PYTLOUNOVÁ, Eva. Clint Eastwood v režii Dona Siegela. *Filmový časopis 25fps* [online]. 25. 5. 2010, [cit. 24. 3. 2014]. ISSN 1802-5714. Dostupné z: <http://25fps.cz/2010/clint-eastwood-v-rezii-dona-siegela/>
- [8] ŠVÁBENICKÝ, Jan. Tuláci a psanci. *Fantom* [online]. Duben 2007, [cit. 28.3 2014]. Dostupné z: <http://old.fantomfilm.cz/?type=article&id=482>

7.2 Filmografie

- 1) *The Eastwood factor* (r. Richard Schickel ; USA; 2010)
- 2) *Eastwood on Eastwood* (r. Richard Schickel ; USA; 1997)
- 3) *Pro hrst dolarů* (r. Sergio Leone; ITA; 1964)
- 4) *Pro pár dolarů navíc* (r. by Sergio Leone; ITA; 1965)
- 5) *Hodný, zlý a ošklivý* (r. Sergio Leone; ITA; 1966)
- 6) *Cooganův trik* (r. Don Siegel; USA; 1968)
- 7) *Drsný Harry* (r. Don Siegel; USA; 1971)
- 8) *Tulák z širých plání* (r. Clint Eastwood; USA; 1973)
- 9) *Magnum force* (r. Don Siegel; USA; 1973)
- 10) *Psanec Josey Wales* (r. Clint Eastwood; USA; 1976)

- 11) *Náhlý úder* (r. Clint Eastwood; USA; 1983)
- 12) *Bledý jezdec* (r. Clint Eastwood; USA; 1985)
- 13) *Sázka na smrt* (r. Buddy Van Horn, 1988)
- 14) *Nesmiřitelní* (r. Clint Eastwood; USA; 1992)
- 15) *Million dollar baby* (r. Clint Eastwood; USA; 2004)
- 16) *Gran Torino* (r. Clint Eastwood; USA; 2008)

7.3 Internet

- [1] *International Movie Database (IMDB)* (online databáze) (c) Amazon company 2014; dostupné z: <http://www.imdb.com/>
- [2] *Česko-slovenská Filmová Databáze (ČSFD)* (online databáze) (c) Pomo group 2014; dostupné z: <http://www.csfd.cz/>